

kazala na perji, in kér je zmirej večji prihajala, sim ukazal požeti vés krompirjevic, samo na 5 krajih sim ga stati pustil za poskušnjo.

Nasledki so bili ti le: Na nepognojeni njivi je bilo malo koruna in še ta je bil drobneji memo družiga. Kjer je bil krompirjevic požet, je bilo gnjilne veliko manj kot ondi, kjer ni bil požet, také de smo ga na prostoru k 8 mernikam posetve čez 200 mernikov pridelali, kar je za lanjsko léto veliko; bil je pa, se vé, drobneji in ne také dober kakor sicer. Uni korun v ilovci in v zatišji proti severni strani je bil pa skorej do čistiga sognjil, in ravno tako tudi ta med prosam je vés nekam zginit, mende za tó, ko ni moglo sonce do njega.

Koruna nisim pustil izkopati do 10. kozoperska, de so bili že dnevi hladni, in izkopaniga smo v zračni šupi pustili do vsih Svetih. V kleti ali v keldru smo mu na pez dirje postlali, in okna niso bile nikoli drugači kakor le v hudim mrazu zaperte, in glej! korun je vés vés zdrav ostal, in še zdaj ga nekoliko imamo za kuretno in za presešče.

Létas sim tudi koruna saditi dal na dve njivi; na eno, ki ni bila vnovič tode lani práv dobro pognojena, to je, na repše, drugo njivo smo pa pognojili po navadi namreč obilno. Na létas pognojeni njivi se že zdaj semtertje perje suši, na repši pa, desiravno 14 dni pred sajen, je še popolnoma zdrav. Po njivah družih ljudi je ta razložik, de kjer je bil zgodej sajen, se je tudi pred jel sušiti, in če je bolj na pešenim in na soncu, bolj je zdrav viditi.

Naj zdej tudi še drugi kmetovavci oznanijo svoje poskušnje*), de si pridemo eden drugimu v pomoč, in de tudi pri kmetijstvu izpolnujemo besede sv. pisma, ki pravijo: „Vse poskusite in kar je dobriga obderžite.“ I. do. Tesal. 5, 21.

18. veliciga serpana 1848. Okra.

Za kogá se potegujejo Novíce, če terjajo, de pride domači jezik v šole in pisarnice?

Nekteri nočejo spoznati, zakaj de se Novíce in vsi slovenski časopisi tako krepko poganjajo, de se slovenski jezik v šole in v kancelije vpelje. Ali bo tudi kmetu s tem kej pomagano? Bo, bo, in še močno!

Nemec ima nemški, Lah laški, Francoz francozki in vsak narod svoj jezik v kancelijah. Kancelije so zovoljo ljudstva — ne pa ljudstvo zovoljo kancelij. Kér pa sleherni Slovenec nemškiga jezika ne zná, slovenski jezik pa vsak, torej terjamo, de se v kancelijah slovenski jezik piše, kteriga vsak kmet razume. — De se bo pa móгло v kancelijah dobro slovensko pisati, in de bojo vsi Slovenci svoj materni jezik, kakor se spodobi, znali — zato je treba, de naš materni jezik ne bo več zaničevan pankèrt, kakor je dozdej bil. Naša per va dolžnost je, de se vsi materniga jezika dobro naučimo, kteriga so do zdej le na kmete pahali; potem se bomo že nemškiga, latinskiga, laškiga in še družih jezikov poprijeli, ki jih bomo potrebovali. Tako svoj materni jezik obdelovaje, se ne bo ločil več kmet od gospoda — obá bosta, kar sta, Slovenca!

*) Na Ljubljanskim polji proti Krajinju je krompirjevic skorej povsod sognjil; na Krajskim polji še čez in čez lepo zeleni, v Brezji (polje nad Krajnjem), kjer je ilovna zemlja, pa krompirjevic zlo gnjije. Med Vodama sim vidil krompir že na sv. Roka dan kopati — silno drobán je bil.

Vrednik.

Ni tedej prazno pričkanje, de se Slovenci tako silno potegujemo za vpeljanje slovenskiga jezika v kancelijah, kar tudi naslednji sostavek našiga častiga domorodca — o — tako očitno dokaze, de mora to reč vsak človek razumeti, kterimu še ni ptujka možganov popolnoma zatopila. Vredništvo.

Nar večí zaderžek omikanja slovenskiga ljudstva.

Nekteri preprosti Slovenci umejo take čerke zarezati nad vrata svojih hiš, de móra v tisti hiši potlej ljudi po njih mnenji ne tlačí. Bog daj, de bi se med modrimi Slovenci našli možjé, ki bi moč in oblast imeli pregnati móro, ki našo slovensko izobrazenost tako nemilo tlačí!

Ta móra je nemški jezik, vpeljan v slovenske kancelije. Vsak, tudi preprosti človek terja od šole gotov dobiček; ako ni tega, ne mara za šolo. Otroci, ki delj časa hodijo v šolo, ne znajo očetam iz pisem, ki jih dobivajo v kancelijah, kaj povedati. Ta nevednost razdraži starše zoper učnike za očitanjem, de učiti ne znajo, in otroci ostanejo doma. „Pokaj bi pošiljal — pravijo starši — otroka v šolo, saj se nič ne nauči?“ Učniki, de bi ta ukor od sebe odvernili, učijo otroke nemški jezik, misleči, de bi vender kaj staršem povedati znali. Pa kmečkim otrokam več lét neznanu ptuje beséde zabijati v glavo, ktere zopet pozabiti morajo, kér jih rabiti priložnosti nimajo: ali se to ne pravi prazno slamo mlatiti? Otroci vidijo, de zaželjeniga namena doseči nemorejo in s starši vred obupajo. — In je še drugih rečí, pri kterih rodoljub ne vé: ali bi se smejal, ali pa jezil! Oj, kako smešni so nemški napisi na križopotih v samotnih krajih in kotih, kamor gotovo noben Nemec nikoli ne pride. Ravno tako smešne so v nemškim jeziku pisane povabe, poslane iz komešije na župane in kmete, ki dostikrat nobene nemške besédice nerazumejo. Po dve uri delječ se včasi kdo muči do duhovna, de bi mu po slovensko povedal, kaj se od njega imeti hoče. Množite tedej šole, povišajte učnikom plačilo; pa Vam povém: de prazno slamo mlatite, ako slovenskiga jezika v slovenske kancelije ne vpeljete. Le ondi se bojo starši in otroci za šole vneli, kjer bodo vsako pismo in razpravo v kancelii storjeno prebrati in zapopadek povedati umeli. Ta dobiček vsak kmet spozná, družiga pa ne.

In zakaj bi se to ne zgodilo? Kaj niso še časi za herbtam, kjer so grozovitniki sv. véro, jezik in ljudi kot pomoge rabili, de bi se na pristolu ohranili in svojo sebično oblast in moč delj razprostili? Ali bodo Nemci tudi zdej pri zadobljeni svobodi še zmirej nam svoj jezik narivali? Bodo še zmerej hrepeneli na razvalini naše narodnosti zidati svojo?! Nemci! Odstopite od te stare, do današnjiga dneva zoper nas ponavljane krivice. Ozrite se po stvarnici! Rožice raznih bój in dišal cvetéjo ena poleg druge; tičice prepévajo v našim milim podnebji ena zraven druge, in nobena zmed njih ne sili drugi svoje pesmi, pa se vender njih mili glasi zlagajo v tako soglasje, ki ušesa mika in sercé veselí. Zakaj bi tako tudi Slovani in Nemci, razumne stvarí, eni zraven družih v miru in ljubezni kot bratje ne živeli? Ta razlika je Božja naredba, in zakaj bi se ji človek zoperstavil? Razbili ste srečno zdej verige tiranstva: dajte tedej pravice Slovincam nazaj, ktere jim je nemško tiranstvo vzelo; zdrobite postave, ki so zoper človeško naravo in Vam v sramoto; dajte našimu jeziku razvijati se svobodno in prosto; zakaj le iz njega nam cveté naša omika in narodnost. Vaša mladika v naš divjak vcepljena hira in ne nosi sadú. Samo ondi bomo mi veselo vživali sad svobode, kjer smo Vam jo dobiti pomagali, in smo za njo vse darovati pripravljeni.

Morebiti boste rekli, da nas je premalo, da bi kancelijski jezik imeli. Ni nas tako malo: Slovencev je poldrugi milijon, in ilirstvo je veliko. Le Vaše šembrane škarje so tako šegave in umetne, da nas na tako drobne kosce rezati umejo. Nikar nas ne priklopite k svoji državni vezi; ako to storite, nas k smerti obsodite. In kdo nas bo rešil te smerti? Ali imamo Slovenci taciža moža? —

—o—

Cesar so na Dunaj nazaj prišli!

Kér gospod nadvajvoda Joan, predstojnik nemških deželá izvoljen, se je mogel v Frankobrod podati, je bilo potreba, da je ministerstvo presvitliga Cesarja povabilo, da naj pridejo na Dunaj nazaj. Cesar so odgovorili, da tako dolgo ne pridejo, dokler ne bo prava varnost za mirno posvetovanje državniga zbora ugotovljena. Dvorna okolica je namreč Cesarja plašila in krivi svetovavci so jim pripovedovali, da ljudstvo na Dunaji ne da pokoja, — kar pa vse res ni bilo. Mi smo se vsi prepričali, da je malo tacihih verlih ljudi, kakor so Dunajčanje, in zató smo v zboru sklenili, Cesarja nazaj terjati. 30. dan maliga serpana je bilo pismo na Cesarja storjeno in dvanajst poslancev ga je néslo v Inšpruk. Cesar so ročno obljubili, se na Dunaj nazaj verniti in ta veséla obljuba se je — 12. tega mesca spolnila. Napovedano je bilo, da se bojo presvitli Cesar ob tréh popoldan po Donavi v barki do Orehka — eno uro nad Dunajem — pripeljali. To je bila vesela novica — in celo mesto se je pripravljalo, svojiga ljubitiga Cesarja spodobno sprejeti. — Zjutraj ob 5. uri so se odborniki Dunajskih sosésk, narodne straže, akademijskiga kardela in tukajšnjiga vojništva Cesarju do Kamnika (Stein) v barki po Donavi na proti peljali. Ob tréh so se Njih Veličanstvo v Orehek v barki pripeljali, ž Njimi pa tudi Cesarica, gospod brat Nadvajvoda, Franc Karl s svojo gospó Zofijo in s svojimi sinovi. Tukaj so vsi ministri čakali in so Cesarja spodobno sprejeli. Od Orehka so se Cesar v mesto podali. Nar prvi so jezdarili grivarji narodne straže, za njimi so se v štirih vozéh peljali odborniki mestnjanskiga zbora, za temi so jahali mestnjanski oklepniki (dragonarji) in za njimi so se peljali ministri, za ministri še le se je perzibala Cesarjeva krasno okinčena kočija, pred katero je bilo sestero belih konj vpreženih. Vsi poslanci smo Njih Veličanstvo v velki cerkvi sv. Štefana na Dunaji čakali, kamor so se Cesar nar prvo podali. Tukaj smo zahvalno pesem peli za srečni dohod Cesarja. Iz cerkve smo se vsi poslanci naprej v Cesarski grad Šönbrun peljali, ki pičlo uro zvnaj mesta leži; — bilo je okoli 200 vóz. Tukaj smo Cesarja pričakovali v poslopji, kjer bojo po stari navadi do jeseni v tem gradu prebivali. Od Orehka do gradú Šönbruna — to je daljava okoli tréh dobrih ur — je bila narodna straža v dveh verstah nastavljena, da je v sredi stezo za spodobno popotovanje Cesarju ohranila. To je bila prava živa méja verlih možakov izmed ljudstva in mladenčov iz učiliš, kateri sicer orožje nosijo za varstvo pravíc ljudstva, katerih serca pa zraven tudi jako bijejo za blagor našiga Cesarja in njegove rodovine! Pa ne le samo orožlani stražniki so to živo méjo postavili, ampak obdala jih je povsod nebrojna truma ljudstva vsaciga stanú, obojniga spóla, vsake starosti. Vsi so upili Slava! Živijo! in z belimi rutami so v znamenje serčne vdanosti nasproti vihljali.

Prepričali so se gotovo ljubeznjivi Cesar, da ni bilo praviga vzroka, prestol cesarski popustiti in previdili bojo, da so mogočniki (Aristokraten) strune tako dolgo naperjali, da so vse popokale. Vtihnile so strune prilivavcov in krivih svetovavcov, — dosegal bo glas ljudstva ušesa Cesarja, in obudil bo v Njih sercu pri-

rojeno milost za poterjenje postav, ktere državni zbor za prid vsih tistih stanov ustavlja, kateri so do zdaj zatértili bili. *)

Ambrož.

Še ena svaritev.

Kakó nevarno je pod milim nebam ob hudi uri se pod kako drevó ali kako drugo posamesno strešje vstaviti, spriča nova žalostna prigodba v Borovnici, kjer je unidan v tri ženske trešilo, ki so pod strešjem na polji vedrile. Dve, ki ste sedele, ste se zopet oživile, ene pa, ki je med njima stala, ni bilo moč k življenju obuditi.

Odgovor

na besedo gosp. P. Hicingerja zavoljo vpeljanja slovensine v pisarnice.

(Poglej Novice 2. veliciga serpana 1848.)

(Konec.)

V svoj prid se svojiga jezika poslužiti, povsod kjer mu kaže, je gotova pravica vsaciga naroda. Ali mu jo zamorejo ptujci vzéti? Kakó bi bilo z domačim jezikom, ko bi kak národ le skerbel v ti reči bolj ptujcem kot sam sebi vstreči? Ali je mogoče za ptujce mnogih narodov tudi mnoge jezike v šole in pisarnice vpeljati?

Ne zapopadem potem, kakó de more gosp. P. Hicinger po „Novicah“ vprašati, kaj de bo z Italijani, Nemci in Furlani na slovenski zemlji, ako se po željah vsih dobrih Slovencev naš jezik v šole in pisarnice vvéde? Jez pa nasproti vprašam: Kaj bo z našimi dragimi Slovenci, ako bi se le dozdanja nemšina in laščina na vkradenim prestolu pri nas še pustila? Na to ne vém družiga odgovora, kot žalostniga dati. Slovenski národ bi mogel na svoji materni zemlji popolnoma konec vzeti.

Mi na slovenski zemlji nobeniga rodú ne spoznamo za svojiga gospodarja, mi smo tukaj domá, za naš národ nam gré nar prva skerb — potem bodemo še le za ptujca skerbéti.

Sleherni Slovenec pa bo vender prijaznost, mir in spravo ptujcem ponudil; sleherni praviga slovenskiga rodú jim bo, ne le kar je po pravici, tudi kar je po dobroti dal, dokler s tém svoje matere Slovenije ne vdari. Torej se ptujcem, kjer koli jih za to primerna množica pri nas vkupej stanuje, njih jezik v šolah zraven našiga učil bode, zató, kér Slovenec nobenimu ne bo branil, se po pripravni poti izobražiti. V pisarnicah pa naj po mojih mislih, kjer je več ptujcov vkupej, prestavljavec ali uradnik, ki obá jezika zná, jim kar je treba, k razumljenju pomaga, in pisma naj se za nje v obéh jezikih delajo, zató kér lahko v roké Slovencev in slovenskih uradnikov pridejo, kateri bi jih v svojo škodo, ali v škodo pravice, ne razumeli.

Takó bomo ptujcem pri nas pravico skazovali po pravih in pametnih postavah, in nobedin moder mož nas ne bo grajal. Oj, da bi se bilo nam, akoravno domačim, v težkih, dolgih léthih nekdanje (?) sužnosti saj takó godilo, ne pa temu ravno nasproti!

Janez Bučar.

Slovstvo.

Kratka slovenska slovnica za pervénce. Na svitlo dal Dr. J. Muršec učitelj veroznanstva pri st. st. meščanski šoli v Gradci 1847.

(Dalje.)

Pravijo: „Kmet se bo že naučil ilirskiga jezika, ako se v kancelije vpelje.“ Pa povejte nam priljudno, ali je kmet zavoljo kancelij, ali so kancelije zavoljo kmeta? Pustimo kmeta, naj se uči kmetijstvo

*) Za obsirni popis posebnih pomenkov kmetijskih in rokodelskih reči prosijo kmetijske in rokodelske Novice. Vredništvo.